

ՄԵՆՔ ԱՊՐԵՑԻՆՔ ՈՉ ՄԻԱՅՆ ԲԱՆԱԿՆԵՐՈՎ ՈՒ ՀԱՂԹԱՆԱԿՆԵՐՈՎ, ԱՅԼԵՎ ՄՏՔԻ ԵՎ ՀՈԳՈՒ ՄԱՔԱՌՈՒՄՆԵՐՈՎ

Ամեն տարի, հոկտեմբերին, Հայոց եկեղեցից վառում է իր տոնական կանթեղները՝ ոգեկոչելու համար մեր Սուրբ Թարգմանիչների խնկիլի հիշատակը։ Թարգմանիչները՝ Ս. Սահակ-Մեսրոպյան դպրոցն անցած լուսն փաղանգը, Հայոց եկեղեցու պայծառ սրբերն են, ովքեր լծվեցին մեր մշակույթի ստեղծման, զարգացման և պահպանման Եվրոպական գործին։ Նրանք Ս. Մեսրոպի շնչով, ոգով, անմարելի հոռնալով վառված, Եշմարան ունենալով ստորմոնյան պատգամը՝ «Հանաչել զլիմաստութիւն և զխրատ, իմանալ զքսնս հանճարոյ», լուսավորեցին Հայոց աշխարհը և զարհան այն վեմը, որի վրա քարծացավ ազգային գոյության և միասնության ամխորտակելի տաճարը։ Նրանց տաղանդի, հզոր, ցերեշման և հալածի շնորհիվ Աստվածաշունչը հայացվեց, որը իր վսեմ պարզությամբ հիացրել է օտարներից՝ արժանացնելով «թագուհի Թարգմանության» քաճոր գնահատականին։

Եվ ահա այս տարի ևս Օշականի Ս. Մեսրոպ Մաշտոց եկեղեցի էր եկել Ամենայն Հայոց Գարեգին Ա. Կաթողիկոսն իր շխմարով՝ մեր մեծերի հիշատակի առջև ծուկելի իջնելու, մեկ անգամ ևս փառաբանելու այն սերնդին, որը ստեղծեց Ոսկեդարը և իր շունչն ու ոգին փոխանցեց նաև հաջորդներին։ Իրենց խոնարհությունն էին մեծ Սրբի հիշատակին բերել նաև Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի միաբանները, մարգային տեղական իշխանությունների ցերեպայացուցիչները։ Ուխտավորաբար Օշական էին եկել և հավատավոր հայ ժողովրդի գավակները։

Ս. Մեսրոպ Մաշտոց եկեղեցում մատուցվեց Սուրբ Պատարագ։ Օրվա պատարագիչն ու քարոզիստն էր Տ. Հայկազուն Ծ. Վրդ. Նաչապետյանը։

Հայր Սուրբն իր քարոզում անդրադառնալով օրվա խորհրդին, Եջեց, որ Հայոց եկեղեցից Սրբեր շատ ունի, քայց քարգմանիչները եղան մեծ ու հավերժական, քանզի Երանք ժողովրդին տվեցին լույս և իմաստություն, պաշտպանեցին ու անաղարտ պահեցին ազգի ոգին, անխոցելի դարձրին Հայոց եկեղեցին։

«Եւ յորժամ կամեցաւ Աստուած որոշել զսուրբն ի միջոյ ձեռնասուն աշակերտացն և խառնել ի գունդս սրբոցն, թեթևացեալ և սթափացեալ ի ցաւոցն, և կանգնեալ Նստաւ ի ժողովոյն միջի և Համարաճեալ զձեռնսն Հանապազատարածս յերկինս, զԱմենասուրբը զՆորրորդութիւն աւրհնէր, և յանձն առնել զաշակերտեալսն ամենապահ շնորհացն Աստուծոյ, զի կայցեն Հաստատուն ի Հաւատս եւ ի վարս ուղղութեան, առանց գայթակղութեան կատարեացեն զարգարութիւն սուրբ Հարց՝ մերձաւորաց Բրիստոսին»։

Ահա այս բառերով է նկարագրում մեր մեծ վարդապետի՝ Մեսրոպ Մաշտոցի մահվան անարի առջև կանգնած իր աշակերտներից Կորյունը։

Սահակ Կաթողիկոսի մահվանից հետո, մոտ վեց ամիս շարունակ տեղապահական պաշտոն կատարելուց հետո, Մեսրոպ Մաշտոցը զգում էր, որ մահը մոտ էր։ Եվ, չըջապատված իր աշակերտներով, Հանկարծ կարծես Սուրբ Հոգին կյանքի վերջին ցոլքն էր տալիս նրան։ Մեծ վարդապետը կանգնում է և իր աշակերտներին այս պատգամն է թողնում, որ «կայցեն Հաստատուն ի Հաւատս և ի վարս ուղղութեան»։ Հաստատուն մնան իրենց հավատքի մեջ, իրենց կայանքի մեջ և առանց գայթակղության կատարեն Սուրբ Հայրերի արդարությունը, որոնք մոտ են Բրիստոսին։

կատարել բառը գրաբարում բազմաթիվ իմաստներ ունի. նշանակում է ոչ միայն մի բան առնել և ձեռակաշիկներով կատարել, այլ նաև այդ պատգամը վերցնել և յուրացնել, սեփականացնել և սեփականացնելով այնպես պահել, որ էություն մասնիկ դառնա. որ անհրաժեշտության դեպքում իր իսկ կյանքով կատարի, նույնիսկ իր արյան գնով այդ փոխանցի հաջորդ սերունդներին:

Այսօր, համատարվոր հայորդիք, մեր թարգմանիչ վարդապետների տոնն է: Թարգմանիչ բառը ներկայիս առօրյա խոսակցական ծիրի մեջ չատնվում իմաստ ունի, նշանակում է մի լեզվից մեկ այլ լեզվի թարգմանելու գործընթաց: Սակայն մեր նախնիները ոչ թե Աստվածաշունչը լուր թարգմանեցին, այլ, թարգմանություն հետ մեկտեղ, այն ապրեցրին, հայացրին, կյանք տվեցին, այնքան կյանք տվեցին Սուրբ Գրքին, որ այն կարճ միջոցում հայ ժողովրդի համար դարձավ կյանքի ձև: Եվ այն մարդիկ, ովքեր դարեր ի վեր իրենց սրտերը կարծրացրած, փակել էին իրենց հոգու դռները քրիստոնեության դեմ, հանկարծ անկյունադարձային շրջումով փոխեցին իրենց դիրքորոշումը, բացեցին իրենց ճանապարհները հանդեպ քրիստոնեության և սկսեցին սաղմոսներ երգել՝ ստորին խավի ուսմիկից սկսած մինչև բարձրաստիճան հոգևորականը: Եվ այդ ամենը շնորհիվ թարգմանիչ վարդապետների: Նրանք Աստծուն ծանոթացրին, Աստծուն իջեցրին հայ հոգու մեջ: Ահա այդ է իսկական թարգմանությունը: Աստծու զգացումը կաթեցրին մեր սրտերում: Մինևույն ժամանակ թարգմանիչները դարձան հայելի մեր ժողովրդի, իրենց կյանքերով ոչ թե սոսկ աղոթքներ դարձան, այլ՝ ապրելակերպ, իրենց կյանքով իսկ մեր ժողովրդի թարգմանիչները Աստծուն:

Մեր եկեղեցին որեէ մեկին դուրսի սրբերի դասը չի կարգում: Կարծես թե ամեն մի վարդապետ, որ թարգմանիչ կոչումն է ստացել, ոչ միայն ներկայացնում է ինքն իրեն, իր ժամանակը, այլ նաև հարյուրամյակներ մեր ժողովրդի երկար, տառապալից պատմության մեջ: Խափարի մեջ կարծեք թե հրեզելն այուներ ինքն՝ առաջնորդելու մեր ժողովրդին դեպի Աստված, դեպի Արարիչ: Սուրբ Մեսրոպյան կարելի է որակել որպես մեր ժողովրդի ամենամեծ զավակը: Նա կարողացավ ամենադժվար պահերից մեկում գտնել մի միջոց, որ է հայոց դիրք, որով կարողացավ զինել մեր ժողովրդին՝ վեր խոյացնելու ամուր մի միջնաբերդ, որի առջև խոնարհվեցին թշնամու լարած բոլոր որոգայթները:

Մեր բազմաթիվ սրբերից շատերի ամփոփման վայրերը չգիտենք, որպեսզի դնանք և երկրպագենք նրանց: Սակայն, փառք Աստուծո, որ ողորմաց և բաշխեց մեզ, որպեսզի անհայտության մեջ չզատնվեն փառավորադույնների փառավորագույնի՝ Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոցի մասունքները, որպեսզի մենք այսօր կարողանանք գալ այստեղ և նորոգել մեր ուխտը, ձերադնել և աղոթել այն հնչյուններով, որոնց հայագիր հանդերձ շնորհեց երանելի Մաշտոցը: Նրա պարգևած տառերով մենք պարտավոր ենք կազմել միայն սուրբ բառեր, որոնք ոչ միայն պետք է մեր շրթներին արտաբերվեն, այլև բխեն մեր սրտերից և հոգիներից, որպեսզի բարձրանան առ Բարձրյալը: Եվ այն ասեն է, որ մեծն Մեսրոպն ընդունելի կհամարի մեր այս ուխտագնացությունը իր անյուշին:

Տակավին հաջորդ վարդապետներից հիշել է մեր օրացույցը եղիշին, մի

սլատմիչ, որը միայն մեկ ճակատամարտ է նկարագրել, սակայն որը դարձավ մեղ Համար ոգեշնչող ուժ՝ գալիք դարերին դիմագրավելու գործում, Հաղթահարելու Համար ամեն տեսակի մարդկային զրկանք: Նա, որպես Հրեղեն մի լույս, մեղ լուսավորում է: Եվ դուր չէ, որ երբ Հայր որևէ մի տեղ օրհասական միհակում է գտնվում, Եղիշևի չլինել է կարգում, նրանում պրված Հերոսների կյանքն է վերստեղծում: Այդ են վկայում Սարգարապատը և այսօր Ղարաբաղում կռվող մեր մարտիկները:

Ոչ պակաս Հեղինակություն է նաև Մովսես Խորենացին, մի սլատմիչ, որը պեղեց, Հանեց մշուշից այն ամենը, ինչը Հայկական էր, անկախ նրանից քրիստոնեություն, թե Հիթանոսության կնիքով էր կնքված: Տպավորված Հայի սպանդով, նա է, որ ասում է, թե չնայած մենք փոքր ածու ենք, ասական բաղում գործք արութեան գտանին եւ ի մերում աշխարհի եւ արժանի դրոյ Հիշատակի»:

Պիտի Հիշատակեր, մարմնացներ մագաղաթների վրա այն սիրագործությունները, որ մեր նախնիներն էին կատարել՝ զբանով իսկ սլատղամելով իրեն Հաղորդող սերունդներին, թե ո՞վ ենք մենք և ի՞նչ ենք մեզանից ներկայացնում որպես ազգ և Եկեղեցի:

Դավիթ ԱնՀաղթ փրկիսոփա: Նա փրկիսոփայությունն ուսանել է Ալեքսանդրիայից մինչև Աթենք: Նա այնտեղ ոչ միայն ուսանել է Հունարենը, փրկիսոփայական տարբեր ուղղությունները, այլև Հմտացել զբանցում, որի արդյունքում կարողացել է անՀաղթ լինել իր խոսքով և իր մտքով, որն էլ բերել է Հայաստան աշխարհ, որպեսզի մեր քրիստոսահիմն կրոնը ամուր Հիմքերի վրա դնի:

Մեր ժողովուրդը դարմանահրաշ կերպով տարածել է թարգմանիչներին 5-րդ դարից էլ այն կողմ և ընտրել տարբեր ժամանակներում լույսի նման փարոսներ:

Նարեկացի. առանձնահատուկ մի Սուրբ, որ կարողացավ Աստվածաշունչը ամբողջությամբ յուրացնել և դառնալ խոսնակը ոչ միայն մեր ժողովրդի, ոչ միայն մեր ժամանակի, այլև այդ դարերի անհատակ և անվերջ Հոսանքների և ալիքների կուտակմամբ կարծես դարձավ զգացողը, ապրողը Համայն մարդկության, քաղմաթիվ չարիքների, տառապանքների մեկնիչը և դրանց ներման Համար աղբյուրը ու խնդրողը Աստծուն, որպեսզի կարողանա Աստծու գութն իջեցնել և մարդկությանը Հուսադրել, որ ինքը, որպես մարդ, որպես մի ճղճիմ գոյություն, կարողանար վերանալ և միավորվել իր Արարչի Հետ:

Ներսես Շնորհալի. Հեռավոր Կիլիկիայի, Հռոմկլայի բերդում ծվարած, թշնամիներով շրջապատված այդ մեծ վարկի տեր Հայրապետը կարողացել է իր շարականներով սրբերի և անմահների դասը կարգվել: Բազում իր շարականներով, բազում իր աղոթքներով, մտահոգված Հայ ժողովրդի ամեն մի տարրով, գինվորականից սկսյալ մինչև ռամիկն ու իշխանավորը, նա կարողացել է բոլորին անխտիր Աստուծո խոսքը Հասցնել:

Սիրելի Հավատացյալներ, մի քանի վարդապետների անուններ են գետեղված օրացույցում որպես ճշմարիտ թարգմանիչներ և, ինչպես ասացի, սրանք միայն ներկայացուցիչներն են, քանզի մենք գիտենք, որ մեր Եկեղեցին տոնախմբում է Հիշատակը մեր վարդապետների մինչև Գրիգոր և Մովսես Տաթևացիներ: Սակայն դրանից Հետո էլ ունեցել ենք Հանճար

ունեցող, տեսիլք ունեցող վարդապետներ մինչև Սիմեոն Երևանցի, Օրմանյան և, ինչու չէ, մինչև Գարեգին Հովսեփյան: Բայց այսօր, սիրելի Հավատացյալներ, մանավանդ մեր մայրենի հողի վրա, տարիներ ի վեր հեռու մնալով Հավատքից, այսօր Մեսրոպ Մաշտոցը մեզ դիտում է, թե մենք, որպես իր ավանդի կրողները, ինչ ձևով ենք արժապանքում այն աշխատանքին, որն ինքը և իրեն ազնվորեն հետևող վարդապետները կատարեցին և շարունակեցին: Մենք միայն մեր անցյալով չենք կարող Հպարտանալ, մենք միայն հնություն պահպանող ժողովուրդ չենք կարող լինել: Այդ դեպքում ո՛չ ներկա ունենք և ո՛չ էլ գալիք: Այսօր էլ մենք սկսեք ունենք ճանապարհներ Հարթող անձնավորությունների, որոնք կառավարողն են մոլորողին, որովհետև կկարողանան հասնել մեր ժողովրդի նկույթյան պահերին այսօրվա պայմաններում, որպեսզի մենք Հպարտորեն կարողանանք փաստել մեր ճշմարիտ քրիստոնյա լինելը, Մեսրոպին Հարազատ լինելը, Աստվածաշունչ գիտենալը:

Նախ մենք պետք է գիտենանք մեր արժեքները, և միայն դրանց իմացումը բավ չէ: Հարկ է, որ անունների խորքը թափանցել կարողանանք, որպեսզի գտնենք, դառնանք այն ոսկե հանքը, որ այսօր այժմեակներին կարող ենք վերցնել և օգտագործել ոչ միայն մեր ներկայի կարիքներին և պետքերին Համար, այլ նաև ապագային:

Ես մաղթում եմ, որ այս ուխտագնացությունը Մեսրոպ Մաշտոցին և մեր Թարգմանչաց, մեր սրտերը նորոգի, մեր Երդումը՝ Հավատարիմ մնալու Հայաստանյայց եկեղեցու այն ավանդներին, որ թողնելն մեր նախնիքը, կնորոգի և կզորացնի մեր հոգիները: Եվ դրանով զորացած, Հավատացեք, մենք կարող ենք ոչ միայն 1700-ամյակ նշել, այլև 2000 էլ, 3000 էլ:

Թող Աստված ընդունի մեր այս ուխտագնացությունը, նորոգի մեր Հավատքը, ամրացնի և անասան պահի մեր եկեղեցին այժմ և միշտ և Հավիտյանս. ամեն:»

Թարգմանչաց սոցիե կարծես Ս. Սահակն էր ֆարգում, րե ինչպես մեծ ու խոնարհ լինել, ասես Մաշտոցն էր հորդորում՝ չվախենալ դժվարություններից, Դանգլի Այր, Բեմ, Գիմ-լ ճրա համար կլինեն զեմ ու զրահ, Եզնիկը՝ ուղեցույց՝ հավաստի պաշտպանելու, որմըր գատելու հատիկից, Եղիշեմ հայրենասիրության կրակ է վառում, Խորենացին ուսուցանում է հայոց պատմությունը, Շիրակացին իմաստության ջահը ձեռքին ուղեկցում է բնության, տիեզերքի գոյությունից մեջ, Նարեկացին համարձակություն է ցերեպալին հայ հավատի յանձնաձև է տալիս և սովորեցնում աղոթել աստվածային շարականքով, և ուղիսես ժամանակի հոլովություն միմյանց հաջորդեցին հայոց ռզու և իմացության միաս գորպետներ՝ Օձնեցին, Տարեւսցին և Առաքել Այուսեցին, Գանձակեցին, Դավիթմեցին, որոնք իմաստության վառարանների վերածննդին հայոց վաճենը: «Թարգմանիչներ» անվանված հոգևոր-մշակութային հզոր շարժումը հայոց 5000-ամյա պատմության անդաստանում եզակի և անկրկնելի մի երևույթ է: Այդ ցրանց ջանքերով էր, որ ազգը համայնքվեց մեկ-միասնական դրոշի ներքո և կարողացավ միակատար փորձությունները ետ վանել ու իմացության լույսով նվաճել սեփական գոյության իրավունքը: Թարգմանիչները ոչ միայն հսկայեցեցին տարաշխարհիկ հոգևոր արժեքները, այլև հիմք դրեցին ազգային, սեփական, ինքնուրույն գրականության, ճարտարապետության, երաժշտության, սլաւամարության, բժշկության, մանրանկարչության, աստվածաբանության, միլիտանտության, որով այսօր

մեեք իրավունք եմք վաստակել աշխարհի ֆաղափակիրք հանրության լիիրավ անդամը մեզ համարելու: Այդ նրանք էին, որ գրեթե ոչնչից ստեղծեցին ինքնատիպ, ազգային ու համամարդկային մի մշակույթ, որ աշխարհի ու ազգերի խոռվահույզ ծովում չես շփոթի ոչ մեկի հետ: Եվ ապրեցինք ոչ միայն բանակներով, ոչ միայն հաղթանակներով, այլև մտքի և հոգու մաքառումով: Մինչ հիմեցեորդ դար, մեր նախնիները կարծես մղել էին իրենց աշխարհիկ քոլոր նակատամարտերը: Թարգմանիչներով սկզբնավորվեց այս բիրտ աշխարհի վրա մի նոր գոյամարտ, ուր մեծաթիվ բանակների փոխարեն մտքի ու հոգու զորապետները մեզ տարան նոր ու անծանոթ ուղիներով, որով հնարավոր եղավ ապահովել մեր հանրության հավերժությունը երկրային այս կյանքում: Թարգմանչաց տունը հուզիչ, տպավորիչ ու ամոռաց է, ֆանգի այդ օրը ներկաները եկեղեցու խնկարույր մթնոլորտում խոնարհվում են Տիրոջ սեղանին ոչ միայն մաքրելու հոգիները աշխարհի գծած քարփերից, այլև մերձենում սրբազան այն խորհրդին, որով ապրել է մի ողջ ժողովուրդ: Երջանիկ էր այդ օրը Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, որովհետև նա իր մեծ նախորդների շավիղներով է անցել, իմացության ջահը տարել է իր հայոց զավակներին, որտեղ էլ նրանք հանգրվանել հեն. գաղութներում, թե հայրենի շենքերում ու ֆաղափներում, զորամասերում, թե դպրոցներում՝ յուրաքանչյուրին տալով չունեցածն ու պակասը: Գարեգին Վեհափառը հոգով խաղաղ է և բախտավոր, որովհետև եկեղեցու ծոցում ծառայում է հոգևորականների նվիրյալ մի աստղաբույլ, ինչպես Գանձասարի եկեղեցու ֆահմայի՝ Տեր Հովհաննեսի նման հայրենասեր, խիզախ հոգևորականը, որը ոչ միայն պահեց-պահպանեց պատերազմի տարիներից Գանձասարի եկեղեցին, այլև գնաց-խառնվեց մահապարտների գնդին, կովեց խիզախորեն թշնամու դեմ և նորից վերադարձավ իր ֆահմայական ծառայության: Հայրտ է տիպար հոգևորական Ամերիկայի Արևելյան թեմի առաջնորդ Նաժակ արքեպիսկոպոս Պարսամյանով, որը 1988 թ. երկրաշարժի րոթը լսելով, անմիջապես երևանում քացեց ՀՕՖ-ի գրասենյակը՝ ճեքուկ կանգնելով մեղային, կարոտյալին: Ամենածանր տարիներին նա չմոռացավ իր Հայրենիքը և արեց կարելին քնական ու ֆաղափական աղետներից երկիրը դուրս բերելու ճանապարհին: Հայոց Հայրապետը ուրախ է նաև Արագածոտնի թեմի առաջնորդ Նավասարդ եպիսկոպոս Կնոյանով՝ ժրջան, ագնիվ մի հովիվ, որը պաշտպանում է իր հոտը ամենատարբեր ոլորտներից, ինչպես ինքն է վկայում. «Այս երկու տարում արվել է այնքան եկեղեցական-հոգևոր վարչական, շինարարական աշխատանք, որ չի արվել նախորդ տասը տարիների ընթացքում»: Նրա ասածի ամենախոսուն ապացույցն էր այդ օրը ճարտարապետական մի նոր կառույցի՝ առաջնորդարանի շենքի քացումը, որի հովանավորն է Բեյրութի մեր հայրենակից Ժիրայր Գաբրիելյանը: Սրբազան հոր ջանքերով և անմիջական հսկողությամբ վերանորոգվել են Օշականի դպրատունը, Ապարանի Սբ. Խաչ եկեղեցին, վերանորոգվում են Կաթրիի Սբ. Աստվածածին եկեղեցին, Գառնահովիտի եկեղեցին և այսպես շարունակ: Նավասարդ սրբազանը վերջերս էլ ձեռնամուխ եղավ Արագածոտնի «Շողակն» թերթի հրատարակությանը, որը ոչ միայն նորաստեղծ թեմի հավատացյալներին, այլև մարզում ու նրա տարածքից դուրս ապրող մարդկանց հնարավորություն է տալիս ի մոտ ծանոթանալ թե՛ առօրյա կյանքին վերաբերող տեղեկատվությանը և թե՛ հոգևոր-մշակութային ոլորտում կատարվող իրագործումներին: Ահա այսպիսի հոգևորականներով է Հայոց եկեղեցին մոտենում երրորդ հազարամյակի սահմանագծին: